

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wspieranie działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu”

(opinia rozpoznawcza na wniosek Komisji Europejskiej)

(2018/C 227/05)

Sprawozdawca: **Mindaugas MACIULEVIČIUS**

Współsprawozdawca: **Josep PUXEU ROCAMORA**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 28.11.2017
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Decyzja Prezydium	4.7.2017
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	6.2.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	15.2.2018
Sesja plenarna nr	532
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	192/1/2

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu stymulowane jest głównie oddolnymi inicjatywami obywateli, innowacyjnych przedsiębiorstw i różnych zainteresowanych stron społeczeństwa obywatelskiego, zwanych łącznie podmiotami niepaństwowymi lub poziomu niższego niż krajowy.

1.2. Podmioty te mogą w istotny sposób przyczynić się do przyspieszenia zarówno rozwoju gospodarki niskoemisyjnej jak i zrównoważonego rozwoju. Bezpośrednie działania niepaństwowe obniżają koszty przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, a także zmniejszają bezpośrednie skutki zmiany klimatu, która już się rozpoczęła.

1.3. W ostatnich latach szybko rosła liczba, zakres i skala niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu⁽¹⁾. Jednakże podmioty niepaństwowe nadal napotykają ogromne przeszkody, które utrudniają im rozpoczynanie i pomyślne wdrażanie działań w dziedzinie klimatu.

1.4. Ponadto rośnie zróżnicowanie podmiotów niepaństwowych i ich działań w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu, jako że prowadzą one działania w różnych środowiskach cechujących się różnymi potrzebami i zasobami. Niezbędnym warunkiem przyspieszenia działań na rzecz klimatu jest właściwa analiza i zrozumienie tej różnorodności.

1.5. EKES uznaje ogromny potencjał podmiotów niepublicznych w napędzaniu światowych wysiłków w celu ograniczenia zmiany klimatu i przystosowywania się do jej skutków, zatem wzywa do nawiązania „Europejskiego dialogu na temat działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu” (ED-NSCA), by wzmocnić i zwiększyć zakres i skalę europejskich niepublicznych działań w dziedzinie klimatu.

1.6. Proponowany przez EKES europejski dialog powinien dostarczać przeglądów działań w dziedzinie klimatu w UE i ułatwiać monitorowanie postępów działań w dziedzinie klimatu na poziomie światowym.

⁽¹⁾ Yearbook of Global Climate Action 2017 [Rocznik globalnych działań na rzecz klimatu 2017], partnerstwo z Marrakeszu, UNFCCC 2017.

1.7. EKES podkreśla, że uznawanie i podkreślanie efektywnych, innowacyjnych i kreatywnych działań w dziedzinie klimatu może być racjonalnym pod względem kosztów sposobem zachęcania do nowych działań i wspierania działań już prowadzonych. Uznanie działań w dziedzinie klimatu można okazywać za pośrednictwem platformy internetowej, wydarzeń wysokiego szczebla lub przyznając nagrody.

1.8. Europejski dialog na temat działań w dziedzinie klimatu powinien na bieżąco gromadzić informacje zwrotne i rozwiązywać problemy regulacyjne wraz z organami publicznymi, tak by stopniowo tworzyć środowisko sprawowania rządów wspomagające oddolne działania w dziedzinie klimatu. Powinien on opierać się na innych podobnych inicjatywach, takich jak europejski dialog na temat energii, o który EKES zaapelował i który ustanowiono, by koordynować transformację energetyki.

1.9. Ostatecznym celem proponowanego dialogu jest przyspieszenie działań w dziedzinie klimatu dzięki uatrakcyjnieniu zajmowania się takimi działaniami przez różnorodne podmioty niepaństwowe oraz nadanie takim działaniom znamion zwyczajnej działalności.

1.10. EKES podkreśla, że w naszym wyścigu ku ograniczeniu emisji, ochronie klimatu i wspieraniu sprawiedliwości społecznej i gospodarczej należy ustanowić dialog społeczny, by szybko i w sprawiedliwy sposób przejść na zerowy poziom emisji dwutlenku węgla i zerowy poziom ubóstwa na świecie.

1.11. EKES proponuje, by celem dialogu było nie tylko podkreślanie i prezentowanie działań, ale również reagowanie na potrzeby podmiotów niepaństwowych i inspirowanie do nowych partnerstw między podmiotami państwowymi a niepaństwowymi, a także ułatwianie partnerskiego uczenia się, szkolenia i dzielenia się radami wśród podmiotów niepaństwowych oraz ułatwianie dostępu do finansowania.

1.12. Proponowany dialog europejski funkcjonowałby w szerszym ekosystemie sprawowania rządów w dziedzinie klimatu po porozumieniu paryskim. Organizacja dialogu nie powinna być zbyt restrykcyjna, a jej priorytetem byłyby strategiczne połączenia istniejących programów, inicjatyw i instytucji, a nie tworzenie nowych instytucji. W tym kontekście EKES popiera propozycję Parlamentu Europejskiego, aby utworzyć krajowe wielopoziomowe platformy dialogu na temat klimatu i energii.

1.13. Komitet będzie odgrywał główną rolę w inicjowaniu dialogu i wzywa pozostałe instytucje UE, w szczególności Komisję Europejską, do przyłączenia się do tych działań na rzecz stworzenia warunków sprzyjających prowadzeniu niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu przez współpracę w pomocy w funkcjonowaniu tego dialogu.

1.14. Pierwszym krokiem w kierunku Europejskiego dialogu na temat działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu powinno stać się wydarzenie w pierwszej połowie 2018 r. z udziałem wszystkich zainteresowanych sieci podmiotów, a także przedstawicieli innych instytucji UE i państw członkowskich, zorganizowane w duchu dialogu Talanoa⁽²⁾ i w celu ustanowienia wyraźnego planu działania dialogu.

1.15. Za pośrednictwem takiego dialogu EKES spodziewa się znacznie podnieść pozycję wszystkich podmiotów niepaństwowych – przedsiębiorstw, w tym MŚP, przedsiębiorstw społecznych i spółdzielni, grup społeczeństwa obywatelskiego, społeczności, a także władz lokalnych i regionalnych i innych istotnych zainteresowanych stron – tak by mogły wnieść prawdziwy i namacalny wkład w przeciwdziałanie zmianie klimatu.

2. Kontekst opinii

2.1. Niniejsza opinia jest opinią rozpoznawczą na wniosek Komisji Europejskiej.

2.2. Sporządzono ją na podstawie opinii w sprawie „Koalicja na rzecz realizacji zobowiązań porozumienia paryskiego” przyjętej w lipcu 2016 r. oraz materiałów ze zorganizowanej w jej następstwie konferencji nt. „Opracowanie ram działań oddolnych w dziedzinie klimatu”, podczas której wymieniano się najlepszymi praktykami oraz określono problemy, które spowalniają działania podmiotów niepaństwowych na rzecz ograniczenia zmiany klimatu.

⁽²⁾ Talanoa jest tradycyjnym słowem używanym na Fidżi i w państwach Pacyfiku w celu odzwierciedlenia procesu otwartego, partycypacyjnego i przejrzystego dialogu. Celem dialogu Talanoa jest dzielenie się historiami, budzenie empatii i podejmowanie mądrych decyzji dla wspólnego dobra. Dialog Talanoa podsumowujący wspólne wysiłki Stron w odniesieniu do postępów na drodze do realizacji celu długoterminowego, o którym mowa w art. 4 porozumienia paryskiego, rozpocznie się w 2018 r., a w celu gromadzenia materiałów zostanie udostępniona platforma internetowa.

2.3. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu stymulowane jest oddolnymi inicjatywami obywateli, władz lokalnych, konsumentów i innowacyjnych przedsiębiorstw. Ich dalsze postępy są jednak często utrudniane przez bariery administracyjne i regulacyjne, brak odpowiednich mechanizmów konsultacji i nieodpowiednie procedury finansowe.

3. Pilny charakter niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu

3.1. Termin „podmioty niepaństwowe” odnosi się do podmiotów, które nie są stronami Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC). To szerokie pojęcie obejmuje różne rodzaje przedsiębiorstw, w tym małe i średnie przedsiębiorstwa oraz mikroprzedsiębiorstwa, inwestorów, spółdzielnie, miasta i regiony, związki zawodowe, wspólnoty i grupy obywatelskie, związki wyznaniowe, grupy młodzieżowe i inne organizacje pozarządowe. W opinii w szczególności zwraca się uwagę na nowe oddolne działania podmiotów na rzecz klimatu, które nie są jeszcze w pełni uznawane przez instytucje UE i państwa członkowskie.

3.2. Działania podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu są coraz pilniejszym zadaniem co najmniej z czterech powodów:

- stężenia gazów cieplarnianych w atmosferze nadal rosną; nawet jeśli wszystkie zobowiązania rządowe zostałyby wdrożone, rozbieżność między potrzebami a perspektywami wyniesie około 11–13 gigaton (Gt) CO₂ ⁽³⁾. Krótkoterminowe państwowe i niepaństwowe działania w dziedzinie klimatu mogą przyczynić się do zlikwidowania tej luki, a zasadnicze znaczenie ma zapobieganie bardziej radykalnym i kosztownym środkom,
- na całym świecie odczuwalne są skutki zachodzącej już zmiany klimatu; obejmują one rosnącą liczbę ekstremalnych zjawisk pogodowych, rosnące straty i szkody oraz zmienne warunki pogodowe; przyspieszają także wysiedlanie i migracje społeczności w trudnym położeniu ⁽⁴⁾,
- obecne turbulencje polityczne – np. w Stanach Zjednoczonych – i niedobory zasobów publicznych zagrażają pełnemu wdrożeniu zobowiązań rządowych. Nawet niektóre państwa europejskie, w pełni zaangażowane w porozumienie paryskie, wciąż nie spełniają ambitnych warunków niezbędnych do ograniczenia globalnego ocieplenia do poziomu znacznie poniżej 2 °C,
- rządy ustalają ramy polityczne, ale działania prowadzone są w terenie przez podmioty niepaństwowe i podmioty szczebla niższego niż krajowy, zwłaszcza mniejsze, nowe, oddolne podmioty w dziedzinie klimatu, z których wiele faktycznie przewodzi innowacyjnym i skutecznym działaniom.

3.3. Te podmioty niepaństwowe mogą w istotny sposób przyczynić się do przyspieszenia zarówno rozwoju gospodarki niskoemisyjnej jak i zrównoważonego rozwoju. Bezpośrednie działania niepaństwowe obniżają koszty przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, a także zmniejszają bezpośrednie skutki występującej już zmiany klimatu. Jednakże brakuje ogólnego uznania faktu, że inicjatywy oddolne mogą pomóc w przewyżczeniu społecznych problemów związanych z dekarbonizacją i przechodzeniem na rozwiązania ekologiczne.

3.4. Zgodnie z finansowanym przez UE projektem TESS dotyczącym wpływu społeczności ekowiosek w Europie, jeśli pięć procent obywateli UE zaangażowałoby się w efektywne kierowane przez społeczność inicjatywy łagodzenia skutków zmiany klimatu, oszczędności w emisji dwutlenku węgla wystarczyłyby do tego, by państwa EU-28 osiągnęły niemal 85 % ze swych uzgodnionych celów w zakresie obniżenia emisji na rok 2020 ⁽⁵⁾.

3.5. Niepaństwowe działania w dziedzinie klimatu mogą także wzmocnić ogólną strukturę zarządzania w zakresie klimatu. Przykładowo:

- działania niepaństwowe mogą dostarczać informacji pod kątem ambitniejszej polityki przeciwdziałania zmianie klimatu, służąc rządów za dowód, że ambitniejsze cele klimatyczne są realistyczne,

⁽³⁾ The Emissions Gap Report 2017: A UN Environment Synthesis Report [Raport w sprawie rozbieżności między potrzebami a perspektywami w zakresie redukcji emisji. Sprawozdanie podsumowujące UNEP], UNEP 2017.

⁽⁴⁾ Konkluzje Rady: Europejska dyplomacja klimatyczna po konferencji COP 21: elementy dalszej dyplomacji klimatycznej w 2016 r.

⁽⁵⁾ W kierunku zrównoważonego społeczeństwa europejskiego, <http://www.tess-transition.eu/about/>.

— działania niepaństwowe mogą pomóc rządowi wdrażać politykę na poziomie krajowym i przyczyniają się do spełnienia wymagań krajowych w ramach unijnych wkładów ustalonych na poziomie krajowym,

— podmioty niepaństwowe mogą pomagać w wykrywaniu możliwości wzmocnienia otoczenia regulacyjnego⁽⁶⁾.

3.6. Działania niepaństwowe mogą również posłużyć do wykazania, że przechodzenie na niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym stanowi szansę dla UE, aby zwiększyć swoją konkurencyjność z korzyścią dla unijnych przedsiębiorstw. Ponadto umożliwiają nie tylko sprostanie wyzwaniom związanym ze zmianą klimatu, lecz również zajęcie się rozwojem zrównoważonym, w szczególności wdrażaniem celów zrównoważonego rozwoju.

3.7. W ostatnich latach szybko rosły liczba, zakres i skala niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu⁽⁷⁾. Jednakże podmioty niepaństwowe nadal napotykają ogromne przeszkody, które utrudniają im rozpoczęcie i pomyślne wdrażanie działań w dziedzinie klimatu. (Zob. opinia EKES-u „Koalicja na rzecz realizacji zobowiązań porozumienia paryskiego”⁽⁸⁾).

3.8. Poza tym rośnie zróżnicowanie podmiotów niepaństwowych i ich działań w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu, jako że prowadzą one działania w różnych środowiskach cechujących się różnymi potrzebami i zasobami. Niezbędnym warunkiem przyspieszenia działań na rzecz klimatu jest właściwa analiza i zrozumienie tej różnorodności.

4. UE musi przyjąć strategiczne podejście do ułatwiania działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu

4.1. UE jest międzynarodowym liderem działań niepaństwowych:

— UE popiera międzynarodowe inicjatywy współpracy z udziałem wielu zainteresowanych stron, które dotyczą łagodzenia zmiany klimatu w kontekście UNFCCC.

— UE wniosła wkład do wielkoformatowych inicjatyw wielostronnych w dziedzinie klimatu⁽⁹⁾.

— Poszczególne państwa członkowskie poparły program międzynarodowych działań w dziedzinie klimatu. Na przykład Francja prowadziła działania mobilizujące na szeroką skalę podczas przygotowań do porozumienia paryskiego. Kraje skandynawskie i Królestwo Niderlandów przyczyniły się do opracowania platformy inicjatyw w zakresie klimatu (jej gospodarzem jest obecnie UNEO).

— Podmioty z siedzibą w Europie przewodzą około 54 % zarejestrowanych w UNFCCC inicjatyw współpracy na rzecz działań w dziedzinie klimatu⁽¹⁰⁾.

4.2. UE nie posiada obecnie ram, które tworzyłyby sprzyjające warunki, pomocne w przyspieszaniu niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu w Europie, co stoi w uderzającym kontraście do jej silnego przywództwa na arenie międzynarodowej. Bez takich ram UE może przeoczyć konkretny wkład wiodących podmiotów niepaństwowych i podmiotów poziomu niższego niż krajowy. Obecne unijne wsparcie kilku zakrojonych na szeroką skalę działań z udziałem wielu zainteresowanych stron nie wystarczy do tego rodzaju transformacji, do jakiej UE zobowiązała się w porozumieniu paryskim.

4.3. Dużo więcej uwagi należy poświęcić nowym jeszcze nieuznanym podmiotom prowadzącym oddolne działania na rzecz klimatu, które obecnie są niedostatecznie reprezentowane w inicjatywach wspieranych przez UE. Nie należy zaniżać ich potencjalnego wkładu. Dzięki stworzeniu sprzyjającego otoczenia dla takich działań w dziedzinie klimatu można w skuteczny i tani sposób wykorzystać ich ogromny potencjał społeczny.

⁽⁶⁾ Na przykład, poprzez usuwanie przeszkód regulacyjnych i/lub poprzez opracowanie inteligentnych strategii politycznych w dziedzinie klimatu.

⁽⁷⁾ Yearbook of Global Climate Action 2017 [Rocznik globalnych działań na rzecz klimatu 2017], partnerstwo z Marrakeszu, UNFCCC 2017.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 389 z 21.10.2016, s. 20.

⁽⁹⁾ Do najważniejszych przykładów należą: Światowe Porozumienie Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii, Regionalne Porozumienie Burmistrzów, Mission Innovation, koalicja na rzecz klimatu i czystego powietrza, inicjatywa na rzecz energetyki odnawialnej w Afryce, InsuResilience i partnerstwo NDC.

⁽¹⁰⁾ Yearbook of Global Climate Action 2017 [Rocznik globalnych działań na rzecz klimatu 2017], partnerstwo z Marrakeszu, UNFCCC 2017.

4.4. Kształtując sprzyjające otoczenie, można ponadto zaradzić obecnej nierównowadze wśród niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu. Przykładowo:

- mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (w tym spółdzielnie) nie są obecnie wystarczająco reprezentowane w inicjatywach wspieranych przez UE, ani w kontekście UNFCCC ⁽¹⁾,
- działania w dziedzinie klimatu prowadzone przez społeczności wiejskie oraz mniejsze i średnie miasta nie są dostatecznie reprezentowane w porównaniu do działań podejmowanych przez duże miasta metropolitalne ⁽²⁾.

4.5. Obecnie działania mobilizujące prowadzone są przeważnie na poziomie międzynarodowych polityk dotyczących klimatu i koncentrują się zwłaszcza na przykładach o dużej skali lub przyciągających uwagę, zatem pilnie potrzebne są działania na poziomie UE, by uzupełnić działania międzynarodowe, a także zaktywizować i wesprzeć większą liczbę różnorodnych podmiotów.

4.6. W uznaniu ogromnego potencjału podmiotów niepublicznych w napędzaniu światowych wysiłków w celu ograniczenia zmiany klimatu i przystosowywania się do jej skutków w niniejszej opinii proponuje się nawiązanie „Europejskiego dialogu na temat działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu” (ED-NSCA), by wzmocnić i zwiększyć zakres i skalę europejskich niepublicznych działań w dziedzinie klimatu.

5. Priorytetowe obszary działań w dziedzinie klimatu oraz przykłady i potrzeby podmiotów terenowych

5.1. Priorytetowe obszary tematyczne należy określić w konsultacjach ze społeczeństwem obywatelskim.

5.2. Silne powiązania z celami porozumienia paryskiego można zapewnić przez zbieżność z obszarami tematycznymi w kontekście UNFCCC, w szczególności z partnerstwem z Marrakeszu w zakresie światowych działań na rzecz klimatu.

5.3. Obszary priorytetowe mogłyby obejmować: rolnictwo i żywność, leśnictwo, użytkowanie gruntów i zrównoważoną biogospodarkę, ochronę i rozwój obszarów przybrzeżnych, gospodarkę wodną, miasta i regiony, transport, energetykę oraz gospodarkę o obiegu zamkniętym i przemysł.

5.4. Przekrojowe tematy, które mogłyby zostać poruszone w proponowanym dialogu, obejmują: kompromisy i synergie w dziedzinie klimatu i zrównoważonego rozwoju, rolę cyfryzacji, podejście partycypacyjne i sprawiedliwą transformację.

5.5. Przedsiębiorczość społeczna, inicjatywy obywatelskie i działania społeczności lokalnej – to tylko niektóre przykłady, w jaki sposób działania w dziedzinie klimatu mogą być realizowane w ramach podejścia oddolnego. Istnieje już wiele udanych inicjatyw, lecz wiele innych rozpoczęto i wstrzymano lub nie udało się ich doprowadzić do końca z różnych przyczyn. W dialogu można by wykorzystać oba rodzaje projektów, by dostarczyć cennych informacji zarówno podmiotom niepaństwowym, jak i decydom.

5.5.1. Najlepszym przykładem jest tutaj przypadek zdecentralizowanych odnawialnych źródeł energii. Tego typu inicjatywy powinno prowadzić się na poziomie struktur lokalnych i regionalnych, co oznaczałoby lokalne tworzenie wartości dodanej z wykorzystania energii wiatru, słońca i biomasy. Jednak Unia Europejska w nie dość szerokim zakresie korzysta z potencjału społeczeństwa obywatelskiego w tej dziedzinie, a bariery regulacyjne, finansowe i strukturalne zbyt często ograniczają zaangażowanie podmiotów lokalnych. W 2015 r. EKES wystąpił ze skutecznym apelem, aby ustanowić prowadzony przez społeczeństwo obywatelskie europejski dialog na temat energii, mający na celu skoordynowanie transformacji energetyki ⁽³⁾, która jest najszerzej zakrojonym działaniem UE w dziedzinie stabilizacji klimatu.

⁽¹⁾ Mimo że stanowią one ponad 99 % wszystkich przedsiębiorstw w UE i odpowiadają za około 58 % produkcji gospodarczej mierzonej wartością dodaną brutto, https://ec.europa.eu/growth/smes_en.

⁽²⁾ Około 35 % populacji UE żyje na obszarach pośrednich między obszarami miejskimi a wiejskimi, a ponad 22 % żyje na obszarach o przewadze cech wiejskich. (Eurostat (2014), Regionalny rocznik statystyczny Eurostatu 2014. Dostępny pod linkiem: <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-statistical-books/-/KS-HA-14-001>, dostęp: 16 stycznia 2018 r.).

⁽³⁾ Opinia w sprawie opracowania systemu zarządzania zaproponowanego w kontekście ram politycznych dotyczących klimatu i energii na okres do 2030 roku (Dz.U. C 291 z 4.9.2015, s. 8).

5.5.2. W rejestrze klimatu carbonn® Climate Registry swoje cele w zakresie obniżenia emisji zgłosiło ponad 1 000 samorządów lokalnych i regionalnych z 86 państw, reprezentujących 804 milionów osób. Jeśli cele te zostaną osiągnięte, mogłyby to oznaczać obniżenie emisji o 5,6 gigaton ekwiwalentu CO₂ (GtCO₂e) do 2020 r. i 26,8 GtCO₂e do 2050 r. w porównaniu do poziomów z 1990 r. Łączny wpływ 7 494 miast i samorządów lokalnych, reprezentujących ponad 680 milionów osób, które podjęły zobowiązania w ramach Światowego Porozumienia Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii, mógłby wspólnie obniżyć emisję o 1,3 GtCO₂e rocznie w porównaniu z wariantem bez zmian do 2030 r., co daje łącznie 15,64 GtCO₂e między 2010 r. a 2030 r. ⁽¹⁴⁾.

5.5.3. W ostatnich latach w Europie wzrasta rolnictwo wspierane przez społeczność lokalną. W 2016 r. ponad sześć tysięcy inicjatyw szeroko określonych jako inicjatywy społeczeństwa obywatelskiego w 22 europejskich krajach produkowało żywność dla 1 mln osób ⁽¹⁵⁾. Takie inicjatywy przybierają formę od partnerstw między konsumentami a rolnikami po tworzenie wspólnotowych ogródków i gospodarstw rolnych. Tworzą ściślejsze powiązania między producentami a konsumentami, tworzą możliwości dla lokalnych przedsiębiorstw i nowe miejsca pracy, a także przywracają więzi lokalnej społeczności z żywnością, zmieniając mechanizmy produkcji i konsumpcji żywności oraz umożliwiając obywatelom większy udział w sprawowaniu rządów.

5.5.4. Pod pojęciem sprawiedliwej transformacji rozumie się wspólne działanie pracowników, wspólnot, pracodawców i rządów w ramach dialogu społecznego w celu ustalenia konkretnych planów, polityk i niezbędnych inwestycji, tak by zagwarantować szybką i sprawiedliwą transformację. Sprawiedliwa transformacja koncentruje się na miejscach pracy i środkach utrzymania; ma na celu zapewnienie, aby nikogo nie pozostawić w tyle w wyścigu ku ograniczeniu emisji, ochronie klimatu i wspieraniu sprawiedliwości społecznej i gospodarczej. Aby zagwarantować i nawiązać dialog społeczny na rzecz sprawiedliwej transformacji, Międzynarodowa Konfederacja Związków Zawodowych i jej partnerzy powołali Centrum Sprawiedliwej Transformacji. Centrum będzie skupiać i wspierać związki zawodowe, przedsiębiorców, przedsiębiorstwa, społeczności i inwestorów w ramach dialogu społecznego, by opracować plany, porozumienia, inwestycje i strategie na potrzeby szybkiego i sprawiedliwego przejścia na zerowy poziom emisji dwutlenku węgla i zerowy poziom ubóstwa.

5.5.5. Wprowadzanie praktyk oszczędzających energię i wodę oraz ograniczających emisje ujęte jest w dobrowolnych programach i inicjatywach na rzecz zmniejszenia zużycia ze strony przemysłu. Osiągnięcia przedsiębiorstw w tym zakresie są sprawdzane i często publikowane. Można by również wprowadzić analizy porównawcze przedsiębiorstw i państw w zakresie takich najlepszych praktyk.

5.6. Aby pojąć znaczną różnorodność podmiotów niepaństwowych, ich zróżnicowane potrzeby i zasoby, EKES przeprowadził ankietę ⁽¹⁶⁾, z której wynika, że podmioty niepaństwowe wśród najpilniejszych potrzeb wymieniają:

- sprzyjające polityki/otoczenie prawne,
- potrzeby finansowe: dostęp do funduszy publicznych i zachęt podatkowych,
- wsparcie techniczne: ułatwianie wzajemnego uczenia się, budowania zdolności, wymiany wiedzy i dobrych praktyk oraz podnoszenie świadomości,
- większą wiarygodność, widoczność, zrozumienie i uznanie ich wkładu,
- poprawę współpracy między różnymi podmiotami w sferze prywatnej i publicznej.

6. Funkcje proponowanego europejskiego dialogu na temat działań podmiotów niepaństwowych na rzecz klimatu

6.1. Aby kształtować otoczenie, które będzie sprzyjać niepaństwowym działaniom w dziedzinie klimatu, a także by wzmacniać i zwiększać zakres i skalę działań europejskich, dialog europejski powinien być dostosowany do wymogów politycznych i operacyjnych podmiotów niepaństwowych i ewentualnie pełnić następujące, powiązane ze sobą funkcje: 1) ocena działań (*Assess*); 2) uznawanie działań (*Recognise*); 3) poprawa zarządzania (*Improve*); 4) przyspieszanie działań (*Accelerate*) i 5) wspieranie działań (*Support*) (*ARIAS*).

⁽¹⁴⁾ <https://www.cities-and-regions.org/lgma-at-the-apa-resumption/>.

⁽¹⁵⁾ <https://urgenci.net/new-report-european-csa-overview-released-by-the-european-csa-research-group/>.

⁽¹⁶⁾ Badanie EKES-u „Boosting non-state climate actors” [Wspieranie działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu].

6.2. **Ocena i monitorowanie działań** – UE i jej państwa członkowskie korzystają dzięki lepszemu zrozumieniu wkładu niepublicznych działań w dziedzinie klimatu. Proponowany dialog może przedstawiać przegląd działań w dziedzinie klimatu w Europie i ułatwiać monitorowanie postępów działań w dziedzinie klimatu na poziomie światowym w kontekście UNFCCC.

Lepsze zrozumienie wkładu w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i innych wkładów jest korzystne z różnych względów:

- może stanowić pierwszy krok w kierunku włączenia niepaństwowych działań do wdrażania krajowych i unijnych polityk w zakresie klimatu,
- pogłębione analizy konkretnych działań w dziedzinie klimatu mogą pomóc w opracowywaniu publicznych strategii politycznych i określaniu przeszkód regulacyjnych, skalowalnych rozwiązań i okoliczności, w jakich poszczególne środki są skuteczne,
- może tworzyć bazę praktycznych informacji dla podmiotów niepublicznych, by mogły skutecznie angażować się w działania w dziedzinie klimatu.

6.2.1. Proponowane ramy powinny umożliwiać śledzenie postępów w realizacji przynajmniej niektórych działań przez podmioty niepaństwowe i podmioty poziomu niższego niż krajowy, zwłaszcza jeśli zobowiązały się do wymiernego ograniczenia emisji. Mogłoby to przyjąć formę zbiorowej oceny europejskich działań w dziedzinie klimatu, a także dobrowolnych mechanizmów sprawozdawczości. Należy rozważyć pewne zabezpieczenia przed „nieuczciwym zielonym PR-em” (prezentowaniem niezmienionej działalności jako ekologicznej i zgodnej z celami porozumienia paryskiego). Jednak takie ramy powinny przynajmniej umożliwić wykazanie, że te inicjatywy wykraczają poza zobowiązania papierowe bez nakładania na te podmioty uciążliwych obowiązków w zakresie sprawozdawczości i monitorowania. Podejście ilościowe w ramach monitorowania i oceny można by uzupełnić podejściem bardziej jakościowym, opartym na historiach z życia, by pokazać, co jest możliwe do osiągnięcia.

6.3. Obecnie większość działań w zakresie klimatu w Europie (prawie wcale) nie jest uznawana na szczeblu europejskim. Możliwość **uznawania i podkreślenia** szczególnie efektywnych, innowacyjnych i kreatywnych działań w dziedzinie klimatu może jednak być racjonalnym pod względem kosztów sposobem zachęcania do nowych działań i wspierania działań już prowadzonych. Uznawanie działań w dziedzinie klimatu może przyjmować różne formy, w tym:

- szerokie uznanie nowych i istniejących zobowiązań za pośrednictwem platformy internetowej,
- umożliwianie nowym podmiotom w dziedzinie klimatu nagłośnienia swoich działań podczas wydarzeń (na wysokim szczeblu), zarówno na poziomie europejskim, jak i w ramach międzynarodowych negocjacji,
- przyznawanie nagród za szczególne osiągnięcia w działaniach w dziedzinie klimatu, na przykład w określonych ramach tematycznych.

6.4. **Poprawianie i usprawnianie zarządzania** – przodujące grupy podmiotów niepaństwowych mogą wskazywać przeszkody i możliwości poprawy zarządzania. Ich uwagi mogą pomóc określać przeszkody regulacyjne na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym lub lokalnym i pomóc zacząć usuwać te przeszkody, a także przyczynić się do tworzenia dostosowanych ram prawnych sprzyjających działaniom w dziedzinie klimatu. Europejski dialog na temat działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu powinien gromadzić informacje zwrotne na bieżąco i zajmować się problemami wraz z organami publicznymi, tak by stopniowo tworzyć środowisko sprawowania rządów wspomagające oddolne działania w dziedzinie klimatu. Nie będzie to możliwe, o ile nie zlikwiduje się próżni politycznej między podmiotami niepaństwowymi a decydentami.

6.5. **Przyspieszenie działań w dziedzinie klimatu** – ostatecznym celem proponowanego dialogu jest przyspieszenie działań w dziedzinie klimatu dzięki uatrakcyjnieniu zajmowania się takimi działaniami przez różnorodne podmioty niepaństwowe oraz nadanie takim działaniom znamion zwyczajnej działalności. W praktyce powinno to oznaczać:

- rosnącą liczbę nowych niepaństwowych zobowiązań dotyczących klimatu. Aby przyspieszyć inicjatywy, w ramach dialogu – w miarę możliwości we współpracy z UNFCCC i innymi partnerami – należy podawać nowe zobowiązania do wiadomości publicznej,

- szybkie rozpowszechnienie rozwiązań i doświadczeń wynikających z niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu na poziomie europejskim. Aby ułatwić to przyspieszenie, do dialogu można by włączyć organizację regionalnych posiedzeń ekspertów technicznych, na wzór podobnych posiedzeń organizowanych podczas sesji UNFCCC i w przygotowaniu do nich,
- partnerzy organizujący dialog mogliby czasem również pośredniczyć w zawieraniu nowych partnerstw i podejmowaniu działań w dziedzinie klimatu w szczególnie pilnych lub obiecujących obszarach, korzystając z procesu dialogu i własnych uprawnień zwoływania zgromadzenia,
- sektorowe lub terytorialne inicjatywy mogą niekiedy konkurować między sobą, jeżeli nie określi się i nie wesprze odpowiedniego podejścia do promowania współpracy. Potrzebne jest spojrzenie „z lotu ptaka”, żeby znaleźć luki i możliwości współpracy, a także zawierać nowe partnerstwa.

6.6. **Wspieranie działań w dziedzinie klimatu** – proponowany dialog powinien nie tylko podkreślać i prezentować działania, ale również reagować na potrzeby podmiotów niepaństwowych. Można by zaplanować różne rodzaje wsparcia, w tym:

- zapewnienie środowiska sieciowego sprzyjającego zakładaniu nowych partnerstw między podmiotami państwowymi i niepaństwowymi,
- ułatwianie partnerskiego uczenia się i wymiany porad między podmiotami niepaństwowymi dzięki pomocy w przewyżnianiu przeszkód regulacyjnych,
- zapewnianie kształcenia i uczenia się oraz stymulowanie innowacji, np. przez masowe, otwarte kursy internetowe (MOOC), seminaria internetowe i warsztaty na temat konkretnych zagadnień⁽¹⁷⁾,
- ułatwianie dostępu do finansowania, na przykład przez sporządzenie zestawienia istniejących kanałów, zbadanie możliwości w zakresie innowacyjnych instrumentów finansowych (w tym instrumentów wzajemnych, finansowania społecznościowego i mikrofinansowania); proponowanie uproszczenia reguł fiskalnych, tworzenie nowych pionów finansowania – np. ułatwianie dostępu do prywatnych, międzynarodowych i wielostronnych funduszy.

7. Wdrożenie proponowanego europejskiego dialogu na temat działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu

7.1. Proponowany dialog europejski funkcjonowałby w szerszym ekosystemie sprawowania rządów w dziedzinie klimatu po porozumieniu paryskim. Pojawiają się inne regionalne i krajowe plany działania i ramy prawne (na przykład w Ameryce Łacińskiej i USA). Dialog europejski mógłby skorzystać na współpracy z tymi platformami i czerpać z ich doświadczeń.

7.2. Organizacja dialogu nie powinna być zbyt restrykcyjna, a jej priorytetem byłyby strategiczne połączenia istniejących programów, inicjatyw i instytucji, a nie tworzenie nowych instytucji. EKES będzie odgrywać wyraźną rolę w inicjowaniu dialogu i poszukiwaniu wsparcia i partnerstwa ze strony Komisji Europejskiej i innych instytucji UE. Taka struktura instytucjonalna przydałaby dialogowi wiarygodności w zakresie działań w dziedzinie klimatu na poziomie europejskim. W tym kontekście EKES popiera propozycję Parlamentu Europejskiego, aby utworzyć krajowe wielopoziomowe platformy dialogu na temat klimatu i energii. Służyłyby one prowadzeniu w każdym państwie członkowskim szeroko zakrojonych dyskusji na temat przyszłości polityki danego kraju w dziedzinie klimatu i energii.

7.3. Platforma internetowa w ramach dialogu europejskiego może działać jako centrum wymiany informacji, rejestrować europejskie działania w dziedzinie klimatu i oferować ich przegląd, a także zapewniać kompleksowe repozytorium danych, które mogą zostać wykorzystane do analiz strategicznych i wesprzeć lokalne, krajowe i unijne strategie polityczne. Aby zoptymalizować użyteczność tego centrum wymiany informacji, strona internetowa powinna być dostępna i umożliwiać wyszukiwanie. Taka strona mogłaby zostać podłączona do istniejących platform, które istnieją w kontekście UNFCCC, w tym platformy NAZCA⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁷⁾ Na przykład: „Jak sporządzić plan działania?”, „Jak zdobyć wsparcie?”, „Jak zmotywować wyborców do działania?” itp.

⁽¹⁸⁾ <http://climateaction.unfccc.int/>.

7.4. Proponowany dialog europejski powinien (współ)organizować wydarzenia wspierające funkcje uznawania, pozyskiwania informacji zwrotnych, uczenia się i tworzenia sieci kontaktów podmiotów niepaństwowych. Częściowo takie wydarzenia już istnieją, ale zyskałyby nowe znaczenie. Przykładowo:

- organizowane specjalistyczne posiedzenia Centrum Monitorowania Rozwoju Zrównoważonego EKES-u mogłyby zyskać dodatkowo na znaczeniu, jeśli połączono by je z procesem UNFCCC jako „spotkania ekspertów technicznych” lub tematyczne i regionalne dialogi podsumowujące obecne działania w dziedzinie klimatu,
- europejski dzień społeczności zorganizowanych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju – organizowany przez ECOLISE we współpracy z EKES-em, gdzie można by zwrócić uwagę społeczności lokalnych i uznać ich wkład w działania w dziedzinie klimatu,
- podczas dorocznych imprez wspieranych przez instytucje UE (np. Zielony Tydzień, Europejski Tydzień Zrównoważonej Energii, Europejski Tydzień Zrównoważonego Rozwoju itp.) można by organizować sesje poświęcone niepublicznym działaniom w dziedzinie klimatu.

7.5. Proponowany dialog mógłby skorzystać z mianowania tematycznych lub sektorowych ambasadorów działań w dziedzinie klimatu. Ambasadorom można by powierzyć zadanie ułatwiania współpracy między wieloma zainteresowanymi stronami, ustalania priorytetów strategicznych lub tematycznych i zachęcania do nowych działań w dziedzinie klimatu. Mogą również działać jako lokalne punkty kontaktowe dla niepaństwowych działań w dziedzinie klimatu, np. wobec Komisji Europejskiej, państw członkowskich i UNFCCC.

7.6. Proponowany dialog powinien wspierać dostęp do finansowania dla podmiotów niepaństwowych. Mogłyby to obejmować:

- sporządzenie zestawienia możliwości finansowania,
- doradztwo w zakresie planów kwalifikujących się do finansowania,
- analizę obecnych procedur dialogu i konsultacji z podmiotami niepaństwowymi w celu ustalenia nowych metod i najlepszych praktyk poprawiających wykorzystanie istniejących funduszy europejskich i międzynarodowych,
- postulowanie, by kolejne wieloletnie ramy finansowe UE służyły większym ambicjom podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu i zachęcały te podmioty do działania,
- poszukiwanie innowacyjnych źródeł finansowania (wzajemne, społecznościowe, mikro, obligacje ekologiczne itp.).

7.7. W celu zapewnienia wiarygodności i mało restrykcyjnych ram instytucjonalnych należałoby zaprosić następujących potencjalnych uczestników jako partnerów organizacyjnych:

- aby wesprzeć funkcję „oceny”, inicjatorzy dialogu powinni wejść w kontakt z istniejącymi grupami badawczymi, inicjatywami śledzenia działań w dziedzinie klimatu i platformami danych,
- aby wesprzeć funkcję „uznania”, należałoby nawiązać współpracę z istniejącymi inicjatywami przyznawania nagród, na przykład nagrodami UNFCCC Momentum for Change, nagrodami SEED⁽¹⁹⁾, Nagrodą EKES-u dla Społeczeństwa Obywatelskiego itp.,
- aby wesprzeć funkcje „poprawy zarządzania” i „przyśpieszenia”, należałoby ustanowić kanały komunikacji, na przykład z instancjami odpowiedzialnymi za dialogi ułatwiające i ekspertów technicznych w ramach UNFCCC, a także z odpowiednimi instancjami na poziomie UE i państw członkowskich, jak europejskie rady ds. ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego (EEAC),
- w odniesieniu do funkcji „wspierania” należałoby nawiązać kontakty z istniejącymi programami. Na przykład dostęp do finansowania i najlepszych praktyk można by koordynować z unijnym programem LIFE, instrumentem finansowym na rzecz działań w dziedzinie ochrony środowiska i w dziedzinie klimatu, systemem dotacji lub pożyczek EBI lub innymi programami europejskimi. Z kolei wśród uczestników dialogu można by rozpowszechnić kompilację wyników badań programu „Horyzont 2020” istotnych dla praktyków niepaństwowych.

⁽¹⁹⁾ Nagrody dla przedsiębiorczości w dziedzinie rozwoju zrównoważonego.

7.8. Pierwszym krokiem w kierunku europejskiego dialogu na temat działań podmiotów niepaństwowych w dziedzinie klimatu powinno być zorganizowanie wydarzenia w pierwszej połowie 2018 r., zainicjowanego przez EKES we współpracy z Komisją Europejską, z udziałem wszystkich zainteresowanych sieci podmiotów oraz przedstawicieli innych instytucji UE i państw członkowskich.

7.8.1. Wydarzenie to powinno wnieść wkład do prowadzonego przed konferencją COP 24 dialogu Talanoa, w ramach którego Strony oraz podmioty niebędące Stronami są proszone o podjęcie współpracy w organizacji lokalnych, krajowych, regionalnych lub światowych wydarzeń w celu przygotowania i udostępnienia opracowań na temat tego, na jakim etapie się znajdujemy, dokąd zmierzamy i w jaki sposób chcemy to osiągnąć.

7.8.2. Wydarzenie to powinno również służyć do określenia planu działania ED-NSCA na lata 2018–2020 w celu wdrożenia tego dialogu, w tym szczegółowego planu realizacji funkcji ARIAS.

Bruksela, dnia 15 lutego 2018 r.

Georges DASSIS
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
